

Het documentatiecentrum als kennismakelaar

Dr. Bart Wallet

In de wandelgangen heten wij gewoon kortweg HDC. Iedereen – nou ja, bijna iedereen – weet wat daarmee bedoeld wordt. Dat mooie centrum dat op basis van fantastisch archiefmateriaal onderzoek doet en presenteert dat verband houdt met het vaderlandse protestantisme. Voluit is onze naam echter een mond vol: [Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme \(1800-heden\)](#). Intrigerend is daarbij vooral het tweede woord: documentatiecentrum. Wat mag dat wel zijn? Waarom niet kortweg: archief, bibliotheek of onderzoekscentrum? Een zoektocht naar de betekenis van een inmiddels vertrouwde term.

Journalistieke documentatiecentra

De wortels van dit fenomeen liggen in de late negentiende eeuw. Daarbij spelen twee ontwikkelingen een grote rol. Dat is ten eerste de opkomst van de moderne journalistiek. Met name in de tweede helft van de negentiende eeuw groeien kranten onstuimig. Naast het brengen van nieuws, wordt het bieden van verdiepende informatie en analyse een belangrijk kenmerk voor de 'betere kranten', de kwaliteitspers.

Die verdiepingsslag kan slechts bestaan bij gratie van informatie en documentatie. Kranten gaan daarom eigen documentatieafdelingen instellen. De verzamelde documentatie is vooral bedoeld voor de eigen journalisten, zodat die zich grondig op een interview kunnen voorbereiden, een goede diepte-analyse kunnen geven of snel alle informatie beschikbaar hebben om een in memoriam te schrijven van een bekende politicus, zakenman of kunstenaar.

Informatiewetenschappen

De tweede ontwikkeling is die van wat we nu de informatiewetenschap noemen. Er is sprake van een enorm optimisme, het idee is dat we door steeds nieuwe wetenschappelijke uitvindingen en betere theorievorming de wereld uiteindelijk helemaal zullen begrijpen. Daarvoor is het echter wel nodig om alle beschikbare kennis toegankelijk te maken en met elkaar te verbinden. Hierin moest een bijzonder instituut voorzien, het *Institut International de Bibliographie*, dat regelmatig van naam veranderde, maar uiteindelijk als *Fédération Internationale d'Information et Documentation* verderging. De doelstelling was zeer pretentief: alle kennis moest voor iedereen beschikbaar worden. Daartoe moesten bibliografieën opgesteld worden, zodat kennis vindbaar was. Maar ook diende een netwerk van documentatiecentra opgericht te worden, die elk op hun deelreïn kennis publiekelijk toegankelijk maakten.

Kennismakelaar

De twee parallelle ontwikkelingen zorgden ervoor dat het stichten van documentatiecentra in de loop van de twintigste eeuw een populair fenomeen werd. Het paste bij de

democratisering van kennis die werd voorgestaan en was een uitdrukking van optimisme. Daarnaast kregen documentatiecentra in toenemende mate ook een emancipatoire functie. Allerlei deelgroepen gingen hun eigen documentatiecentra stichten, om zo kennis over hun eigen groep breder te verspreiden.

Een documentatiecentrum is nooit simpelweg een 'archief', evenmin als het een 'bibliotheek' is. Een documentatiecentrum is bij uitstek een kennismakelaar, het wil kennis verzamelen, ordenen en beheren, maar wel met het oog op een breder publiek. In alle gevallen is het documentatiecentrum erop gericht om kennis over het eigen onderwerp in de politiek, de media en de samenleving beter over het voetlicht te krijgen.

Documentatiecentrum als program

Terwijl in de jaren 1950-1970 het stichten van documentatiecentra vooruitstrevend was, hebben deze instellingen inmiddels zelf een flinke geschiedenis opgebouwd. Een deel van de documentatiecentra heeft zijn bestaansrecht verloren door de opkomst van internet, databases en de digitalisering van informatie. Met name die documentatiecentra die relatief dicht op de politieke actualiteit zitten, zoals de Europese Documentatie Centra van de EU, hebben zich door voortdurende aanpassing aan nieuwe mogelijkheden en eisen weten te handhaven. Daarnaast die documentatiecentra die na verloop van tijd unieke collecties zijn gaan beheren, zoals het geval is bij de religiehistorische documentatiecentra KDC en HDC. Het HDC is nog altijd een documentatiecentrum. Dat betekent dat de blik niet alleen op het verleden en op onderzoek is gericht, maar ook op het heden en op een breder publiek. Een documentatiecentrum heeft een missie: het eigen erfgoed zichtbaar en vruchtbaar maken voor een 'achterban' en voor de samenleving. In die zin prijst het HDC zich gelukkig met een krachtige en groeiende achterban die het werk ondersteunt, als vrijwilliger zich inzet, naar studiedagen komt en publicaties graag leest. De naam 'documentatiecentrum' is een program voor een naar buiten gerichte, academisch hoogstaande en toegankelijke 'kennismakelaar'. Op het kruispunt van een betrokken achterban, de academische historische wereld en de Nederlandse samenleving positioneert zich het HDC – en het hoopt daar nog lang als een spin in het web aandacht te vragen voor het spannende, soms dramatische, soms pijnlijke verleden van de Nederlandse protestanten sinds 1800.

Dr. Bart Wallet is directeur van het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden) aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Deze column is een verkorte versie van een uitgebreider artikel dat is verschenen in [*Transparant*](#), nummer 30.2 (mei 2019), het tijdschrift van de [Vereniging van Christen-historici](#).